

Бібліографія. Критика

ВИДАННЯ, ЩО РОЗКРИВАЄ БАГАТОВИМІРНІСТЬ НТШ

Наукове товариство імені Шевченка. Енциклопедія. Том 3. – Львів: Вес-Глин, 2016. – 620 с.

Такого типу видання, як Енциклопедія НТШ, чекали впродовж останніх десятиліть як ті, хто входить до цього наукового громадського товариства в Україні, так і ті, хто мешкає поза її межами, або ж ті, хто так чи інакше просто знайомий із історією та діяльністю, завданнями та структурою цієї давньої (виникла ще 1873 року) української інституції. Не вдаватимемося до порівнянь цього та виданих раніше аналогічних енциклопедичних довідників. Зауважимо тільки, що останні здебільшого друкувалися за кордоном (як-от, німецькомовний довідник з українознавства – Берлін, 1941) або ж “розчинилися” в багатотомній Енциклопедії українознавства, чи в перекладних та оригінальних англійських енциклопедіях. А ті, що публікувалися в тодішній радянській Україні (як-от, в УРЕ – 1962 і 1967 або в Радянській енциклопедії історії України – 1973), позначені певними ідеологічними настановами, а відтак, зрозуміла річ, були однобічними, неповними, заангажованими у висвітленні мети, явищ, персоналій та установ, що працювали при НТШ впродовж більш, аніж півтора століть років.

Отже, три томи недавно виданої «Енциклопедії НТШ» в Україні посутньо різняться від подібних спроб здійснити таку роботу раніше. І насамперед тим, що в них висвітлюється історія усіх сфер життєдіяльності НТШ та її тісні контакти з різними національними, закордонними науковими інституціями та навчальними закладами не лише України, а й в різних кінцях світу. Власне, «Енциклопедія НТШ» (на будь-якому зрізі) подає вичерпні уявлення про здобутки першої наукової установи ще до створення Академії наук України і таким чином бодай частково проаналізує досягнення національної науки в останніх десятиліттях ХІХ – почасти й впродовж ХХ та початку ХХІ століть.

Як і попередні два томи, третій том енциклопедії, що охоплює не повно тільки дві літери В та Г, цілковито відповідає загальній концепції видання, а, отже, через розкриття численних персоналій та установ, структур та газетно-журнальних видань, явищ і процесів сприяє уявленню про розвиток вітчизняної науки протягом тривалого часу як в Україні, так і за рубежом. Навіть більше, на сторінках третього (як і попередніх) тому подається такий огро́м матеріалів – різнопланових за обсягом

та новизною, що він ілюструє собою суму знань про Україну та науковий світ, своєрідно компенсуючи багату літературу про НТШ загалом. Водночас вражає добір такого матеріалу, культура викладу його, доступність і переконливість, по суті, кожної публікації в рецензованому томі. Заслуга в цьому, без сумніву, відповідального редактора тому (зрештою, як і в двох попередніх томах) відомого українського вченого, людини справді енциклопедичних знань, палкого патріота-трудюлаба Олега Купчинського. До речі, лівова частка матеріалів до тому належить саме йому. Відтак можна щиро порадіти з того, що саме він уміло дібрав ініціативну групу для створення «Енциклопедії НТШ» і на повну силу заактуалізував цей видавничий проект. Врешті, доволі продумано визначив обширну тематику тому, його склад авторів і структуру. На сторінках тому можна знайти як знаних українських науковців, так і молодих дослідників, як авторів з материкової України, так і з української діаспори (приміром, М. Глушко, Ф. Стеблій, С. Гелей, Р. Зорівчак, М. Ільницький, Ю. Ковалів, М. Легкий, Б. Тихолоз, Р. Кушнір, М. Мушинка, Л. Рудницький та багато інших).

Зрозуміла річ, що не у всіх публікаціях третього тому зусібч глибоко розкрита проблематика. Деякі статті словника енциклопедії не однаково виявляють наявний фактаж, не є рівнозначними за вагою інформації у загальному енциклопедичному реєстрі, окремі з них є фрагментарними, не позбавленими публіцистичного стилю замість потрібного для такого видання енциклопедичного викладу матеріалу. Адже, як відомо з двох попередніх томів, «Енциклопедія НТШ» має повсякчас дотримуватися єдиних методологічних принципів: повноцінним викладом матеріалу з добротною наявною джерельною базою, з об'єктивним поцінуванням діяльності НТШ чи конкретних його членів, з урахуванням критичних зауваг, настійливим бажанням кожного автора охопити якомога більше найрізноманітніших виявів діяльності Товариства, зосібна його структур і контактів з багатьма українськими та закордонними інституціями.

Як зазначено у презентаційній брошурі цього видання, задумана перша в історії українського народу велика й узагальнювальна праця про НТШ, «Енциклопедія за характером та обсягом охоплених питань є унікальним відомчим виданням, присвяченим одній інституції, у якому буде вміщено понад чотири тисячі (звісно, це лише попередні дані. – С.Х.) різноматичних і присвячених персоналіям статей». І як доречна проєкція цього задуму на сьогоднішній день: «Її поява прискорить освоєння національних форм розвитку історії науки, показуючи багатогранний потенціал наукової думки в минулому й тепер». Принагідно варто зазначити, що перший том «Енциклопедії НТШ» вийшов у 2012 році, другий – у 2014 році і сумарно включали 541 гасло та 2657 ілюстрацій; тоді як третій том, що з'явився 2016 року, сам окремішньо включає 305 гасел, 1409 ілюстрацій та 10 картосхем. Це засвідчує певну динамічно-

зростаючу лінію гасел та ілюстрацій до кожного з трьох виданих томів, що появлялися щодва роки. І ще на одне посутнє варто звернути увагу – хронологічні рамки матеріалів до третього, як і до двох попередніх томів, окреслюються 1873-2016 роками, тобто від давнини до сучасності. Назагал такого типу видання розкриває багатовимірність Наукового товариства імені Шевченка, тому потребує всілякої підтримки і примноження зусиль у появі наступних томів «Енциклопедії НТШ».

Степан Хороб, *м. Івано-Франківськ*